

РЕЦЕНЗИЯ

от

Доц. д-р Калоян Руменов Стойчев, дм

Катедра „Психиатрия и медицинска психология“ – МУ Плевен

на Дисертационен труд

изготвен от д-р Людмил Здравков Тумбев,

Катедра „Психиатрия и медицинска психология“ – МУ Плевен

на тема: **„Психопатологичен профил на лицата обвинени в сексуално посегателство върху личността, в съответствие с чл. 149 – чл. 157 от раздел Разврат на Наказателния кодекс на Република България“**

представен за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“

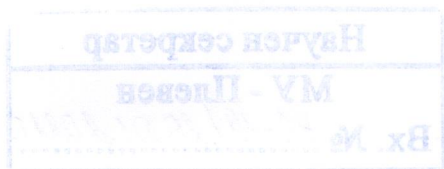
Настоящата Рецензия е изготвена в изпълнение на Заповед № 2865/01.12.2020 г. на Ректора на Медицински университет – Плевен

Биографични и професионални данни за докторанта:

Д-р Людмил Тумбев завършва висшето си образование като магистър-лекар в Медицинския университет - Плевен през 1998 г. Започва професионалната си кариера като лекар-ординатор в Център по психично здраве на УМБАЛ „Д-р Г. Странски“ гр. Плевен, където работи до настоящия момент. От 2019 год. е асистент към Катедра „Психиатрия и медицинска психология“ на Медицински университет – Плевен. Преподава на студенти от различни специалности, вкл. и медицина, две дисциплини – медицинска психология и психиатрия. Има призната специалност по психиатрия от 2007 год, а през 2018 г. придобива втора специалност Съдебна психиатрия. От 2016 г. е докторант, самостоятелна форма към Катедрата. През 2018 г. става магистър по „Обществено здраве и здравен мениджмънт“ в МУ – Плевен.

Паралелно с професионалните си медицинска и академична дейности д-р Людмил Тумбев участва и в множество съдебно-психиатрични експертизи в цяла България.

Д-р Л. Тумбев владее английски и руски език на добро работно ниво, работи с Microsoft Office 2010 – Word, Excel, Power Point, Интернет и офис техника.

Анализ на дисертационния труд:

Дисертационният труд на д-р Л. Тумбев е написан върху 166 машинописни страници, като включва 8 раздела, онагледени с 4 таблици и 49 фигури, надлежно обяснени с текст и обработени с конкретни статистически методики. Използваните литературни източници са 225, от които 3 на кирилица и 222 на латиница.

Във „Въведение“ е направен коментар върху изключителната социална значимост на проблема свързан със сексуалните престъпления, прави коментар върху нормативните уредби в различните държави, недействителната честота на този тип престъпления, както в световен мащаб, така и в България, набелязва множество фактори, които повлияват сексуалния насилник.

Глава I. Литературен обзор (55 стр.) е представена в 8 основни части.

Половите престъпления в юридическата рамка на Наказателния кодекс на Република България (раздел 1.1) дава подробно разяснение на термините използвани в Наказателния кодекс и отнасящи се към половите престъпления – блудство, изнасилване, хомосексуализъм.

Дефиниция на сексуалното насилие (раздел 1.2) анализира задълбочено факторите, определящи сексуалното поведение. Прави литературна справка за отделните форми на сексуално насилие според различни автори. Разглежда сексуалното насилие от гледна точка на общественото здраве, отнасяйки го като медицински, психологичен, социален и правен проблем на цялото общество.

Честота на половите престъпления (раздел 1.3) подробна справка за честотата на различните престъпления против половата неприкосновеност на личността за петгодишен период в България. Анализира данните за честотата на половите престъпления в страните от Европейския съюз и на част от по-големите държави извън него. Прави обобщение, че воайорството, ексхибиционизмът порнографията, намеците за външността, се разпознават изключително слабо от българските жени като вид сексуална агресия, докато в Европейския съюз тези форми на посегателство много точно са определени и се разпознават от жените като насилие над личността.

Социо-демографски фактори, корелиращи с половите престъпления – пол, възраст, образование, местоживее, семеен статус, трудова заетост (раздел 1.4) доказва задълбочеността на докторанта по проблема за социо-демографските фактори имащи отношение към сексуалните престъпления.

Сексуална анамнеза, насилие в детството, поведение, присъди и полови престъпления (раздел 1.5) на база на богатия литературен обзор по темата докторанта разглежда противоречивите мнения публикувани в световната литература.

Теории за сексуалните престъпления. Убеждения, нагласи и мотивация на сексуалния агресор. Типология на сексуалните престъпници (раздел 1.6) разглежда изнасилването като агресивно самоутвърждение, деперсонализация на жертвата, контрола на импулсите, импотентността като предиктор за прояви на педофилия, разглежда специфични рискови фактори, анализира моно- и полифакториалните теории за сексуалните престъпления. В обзора са включени и изследванията на автори от България, като Маджиров Е. и Куртев С.

Връзка между сексуалния насилник и жертвата (раздел 1.7) въпреки широко приетото схващане, че сексуалния насилник не познава жертвата си, литературната справка на автора ни дава нужните доказателства, че много често сексуалната агресия е извършена от бивши или настоящи партньори.

Полови престъпления и психични разстройства (раздел 1.8) разглежда и анализира различни световни проучвания и обобщава, че в световната литература има много малко данни за упражнено сексуално насилие спрямо жени от мъже с психотично мотивирано поведение. В 7 подраздела докторанта разглежда поотделно различните психични разстройства и отношението им към половите престъпления – биполарно афективно разстройство, шизофрения, личностни разстройства, зависимост към ПАВ, органична мозъчна увреда, деменция, равнище на интелект и умствена изостаналост.

Като обобщен коментар на тази глава следва да се подчертае подробното познаване и широкия обхват на дискутираните въпроси, както и умението на докторанта да синтезира богатата и многостранна научна информация.

Глава II „Цел, задачи, материали и методи“ (10 стр.) е представена прецизно и съдържателно. Целта е формулирана точно и ясно, като изследването е фокусирано върху честотата на различните полови престъпления, демографските характеристики на обвинените за извършители на полови престъпления, ролята на сексуалната анамнеза и насилието в детството, анализ на суицидното, автоагресивното и криминогенно поведение, определяне честотата и ролята на психичните разстройство сред обвинените за извършители на полови престъпления.

В раздел 2.2 „Материали и методи“ са конкретизирани предметът на изследването, обектите на проучване, етапите и организацията.

За осъществяването на посочените задачи, обект на изследването са 189 лица обвинени за извършители на полови престъпления и станали обект на съдебно-психиатрична оценка за периода м. януари 2010 г. до м. декември 2019 г. на територията на Централна Северна България. Основната част от лицата – 164 (87%) в настоящото научно проучване са изследвани в условията на сектор “Арести” или затворите при ГД “ИН”, базирани на територията на Централна Северна

България в две или повече диагностични сесии.

На изследваните лица е снета е детайлна анамнеза, били са обект на клинично психиатрично наблюдение, изследван е соматичен, неврологичен и психичен статус, проведени са полу-структурирано интервю (Diagnostic interview for psychoses-DIP), структурирано интервю (Columbia – Suicide Severity Rating Scale – C-SSRS) идентификационни тестове за употреба на алкохол (Alcohol Use Disorders Identification Test – AUDIT) и на психоактивни вещества (Drug Use Disorders Identification Test – DUDIT) Осъществено е сексологично изследване включващо анамнеза, актуален сексологичен статус и оценка за сексуална патология с въпросник на Bem за сексуална твърдения.

Психо-метричните психологични тестове са провеждани от клиничен психолог лицензиран за съответните тестови методики. Изследванията са проведени с методики за паметови възможности – Тест на Лурия, MINI-MENTAL STATE EXAMINATION (MMSE), интелект – Raven, Wechsler Adult Intelligence Scale, личност – MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory), Кратък психопатологичен въпросник (КПВ), Картинно-фрустрационна проба на Розенцвайг (Rosenzweig Picture-Frustration study) и Скала за враждебност на Бъс-Дюрки (Buss-Durkee Hostility Inventory)

Настоящото научно изследване използва и социологически методи за събиране на информация – интервю, наблюдение, проучване на съдебни и медицински документи, където лицата не могат да бъдат идентифицирани директно или индиректно, или идентифицирането би нанесло вреда на изследваното лице.

Всеки един от участниците в проучването е получил подробни устни и писмени разяснения, преди доброволно и собственоръчно да подпише и датира Информирано съгласие за участие в научното изследване.

Обработката на данните от проучването е проведено със специализирани софтуерни статистически пакети, включващи параметрични, непараметрични и регресионни методи на анализ. Значимостта на резултатите, изводите и заключенията е определяна при $p < 0,05$.

Глава III „Резултати“ е представена от докторанта д-р Людмил Тумбев в 6 раздела и представлява приблизително $\frac{1}{4}$ от цялата работа. Изложението на получените данни и тяхното обсъждане са изпълнени прецизно, с необходимото графично и таблично онагледяване и са израз на уменията на изследователя да борави с данни от проведеното изследване, да отразява правилно, да прилага уместно подходящите методи за анализ и да интерпретира задълбочено получените резултати.

Определена е честотата на лицата обвинени в извършване на блудство и лицата обвинени в извършване на изнасилване, като жертвите са разделени по пол. Установява честотата на убийствата след блудство или изнасилване. Съществено място в работата е отделено на многофакторната характеристика на връзките между рисковите фактори, протективни фактори и обвинените в извършването на сексуални престъпления. Детайлно са анализирани резултатите от социо-демографските показатели – пол, възраст, образование, местоживееене, семеен статус и трудова заетост

Съществено място е отделено на анализа на влиянието на сексуалната анамнеза, емоционалното и физическо насилие в детството, на съпътстващите авто- и хетероагресивно поведение, на криминалния и правен статус на лицата обвинени в извършването на полови престъпления.

Прави впечатление раздела обхващащ половите престъпления и психичните разстройства. В него е направен подробен анализ на фамилната обремененост с психични заболявания, провеждано лечение в психиатрични заведения, лечение по чл. 155 от Закона за здравето или лечение по чл. 89 от Наказателния кодекс. Определена е честотата на отделните психични разстройства сред изследваната група. Личностните разстройства са разгледани отделно от акцентуацията на личността. Освен честотата на умствена изостаналост, автора определя и равнището на интелекта сред останалите лица.

Съответно място е отделено и на въпроса за честотата и преимуществената (нозоспецифична) коморбидна соматична болестност при изследваната група лица.

Внимателният прочит на този раздел дава много подробна информация относно изследваните лица, от които могат да бъдат направени конкретни практически изводи.

Този раздел (в аналитичните си области) има достоинства на практическо указание за прогностична оценка някои протективни и рискови фактори сред изследваните социо-демографски показатели и сексуалната анамнеза на обвинените в извършване на сексуални престъпления.

Глава IV. „Обсъждане“ съдържа интегриран коментар на получените резултати като ги съпоставя с наличните в световната литература данни.

Потвърждаващи данните от литературните източници са установените резултати за възрастта, нивото на образование, ангажираност с трудова дейност, семейния статус, емоционално и физическо насилие в детството, сексуалната анамнеза, отношения между сексуалния насилник и жертвата, психични разстройства.

Прави впечатление, че са изследвани показатели, които не се срещат в достъпната медицинска литература, а именно честотата на блудствата и изнасилванията като отделни сексуални престъпления, родителски статут и социо-демографски фактор „съжителство“ на обвинените в

сексуални престъпления, начало на полов живот, честота на самозадоволяване и еректилна способност, фамилна обремененост с психични заболявания.

Глава V „Изводи и приноси“ отразява получените резултати формулирани ясно и точно. Почти всички са оригинални по своя характер.

„Приноси“ са синтезирани от докторанта в 9 пункта и притежават подчертана теоретическа стойност и практическа значимост.

1. Оригинални теоретични

- ✓ Проведеното изследване е първото по рода си проучване в Р.България (според данните от достъпната ни литература) върху корелацията на половите престъпления със социодемографски и биологични фактори като: сексуална анамнеза; насилие в детството; личностни характеристики и съпътстващото ги поведение в резултат на индивидуалната и социална компетентност; предходни присъди както по повод на полови, така и на несексуални престъпления; връзката между сексуалния насилник и жертвата; заболяемостта от психични разстройства и тяхната нозологичната специфика; наличието на предходни и съпътстващи неврологични, и соматични заболявания.
- ✓ Установени са рискови и протективни фактори участващи във формирането и развитието на личността на обвинените в сексуални престъпления и мотивацията им за извършване на деянието.

2. С потвърдителен характер

- ✓ Сексуалното насилие в детството не е предиктор за извършване на сексуално престъпление.
- ✓ Психотичното психично разстройство и в частност психотично мотивираното поведение са предпоставка за сексуална агресия в много малък процент от случаите.
- ✓ Водеща психопатология сред обвинените за извършване на сексуални престъпления е личностното разстройство, представено най-често от емоционално нестабилна личност, последвано от смесен тип личностно разстройство, при което отново доминират черти на емоционална нестабилност.
- ✓ Лицата, обвинени в извършване на сексуални престъпления, при които не се констатира отклонение от нормалния психичен статус, често имат черти на емоционална нестабилност, като акцентуация в характера.

3. С практическа насоченост

- ✓ Получените в хода на изследването данни са база за изработване на превантивна и

обучителна стратегия за работа с лицата, покриващи рисковите фактори за извършване на сексуално престъпление.

- ✓ Получените данни могат да послужат като основа за информационен канал, имащ за цел достъпно да тълкува дефинициите и естеството на сексуалното насилие сред популацията, както и да предоставя възможност за съдействие при справяне с психологичната криза на жертвите на сексуално посегателство.
- ✓ Резултатите, получени от проведеното изследване създадоха предпоставка за подготовка и изготвяне на структуриран въпросник за идентификация на сексуалния насилник, който има за цел да подпомогне, съдебно-психиатричната дейност, разследващите органи и правораздавателната система.

Автореферат

Авторефератът отразява прецизно и коректно същността на дисертационния труд. Обемът му от 63 стр. е оптимален. Онагледен е с 49 информативни фигури и 4 таблици.

Научна активност

Д-р Л. Тумбев има насоченост към научната работа. Публикувал е 4 статии във връзка с темата на дисертационния труд, като в две е първи автор, в една – втори и в една последващ. Една от статиите е в рефериран международен източник (Journal of biomedical and clinical research - ISSN 1313-9053).

Критични бележки

С оглед на установената висока честота на личностови разстройства сред извършителите на сексуални посегателства срещу личността (39% от извадката) в частта „Изводи и приноси“ авторът би могъл да посочи, че това е основание въпросната диагностична група (F60-F69 в глава V на МКБ-10) да бъде включена в Приложение №17 към чл. 22, ал. 1 на Наредба №8/2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията и впоследствие да изготви обосновано писмено предложение до МЗ за това. С оглед неотложната необходимост от генерална ревизия на диспансерната дейност по отношение на лицата с психични р-ва в България, подобна стъпка може да постави началото на широка дискусия на експертно и обществено ниво и последващи промени повишаващи значително ефективността на диспансеризацията.

Събрания голям материал, както в частта на литературния обзор, така и като пациентска база данни, е много добра основа за бъдеща публикационна активност в реномирани списания в областта на съдебната и общата психиатрия и психопатология. В този смисъл смятам, че в съвсем скоро време авторът следва да изготви статия (с включен собствен клиничен материал) за връзката

между психичните разстройства и половите престъпления. В средносрочен план, след определен период на проследяване на обхванатите лица (напр. 2 или повече години), би следвало да се публикува статия обобщаваща установените резултати.

Заклучение

Темата на представения за рецензиране дисертационен труд е актуална и съвременна. Позитивните страни на дисертацията са несъмнени. Нейната цел е точно и конкретно формулирана. Етапите на изследването са представени като отделни задачи. Съществува логическа и смислена връзка между отделните части дисертацията. В направената дискусия дисертантът акуратно сравнява и задълбочено анализира своите собствените данни с тези на голям брой водещи чуждестранни изследователи. Те се отнасят както към изследваната област, методологията и методиките, така и към подробният анализ на получените резултати и направените изводи и обобщения. Резултатите, дискусията, изводите и приносите са коректно и аналитично представени. Текстът е ясен и се чете без затруднения. Значителна част от анализите имат реална практическа и методична насоченост.

Авторефератът отразява в сбита и обобщена форма дисертационния труд. Научното изследване и неговото описание в статии, доклади, в самата дисертация и в автореферата са собствена разработка на дисертанта.

Трудът на д-р Людмил Здравков Тумбев „Психопатологичен профил на лицата обвинени в сексуално посегателство върху личността, в съответствие с чл. 149 – чл. 157 от раздел Разврат на Наказателния кодекс на Република България“ покрива качествените и количествените критерии на ЗРАС за присъждане на образователната и научната степен „Доктор“ в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“ по професионално направление „7.1. Медицина“ и научна специалност „Психиатрия“, поради което апелирам към почитаемите членове на научното жури да гласуват положително.

Плевен, 25.01.2021г.

Подпис:

Доц. д-р К. Стойчев, дм